Kazanım: Atatürk'ün ölümüne ilişkin yansıma ve değerlendirmelerden hareketle onun fikir ve eserlerinin evrensel değerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

Ulu Önderin Son Günleri

Atatürk 57 yıllık ömrünü Türk milletine ve vatanına adadı. Yıkılan Osmanlı Devleti'nin yerine **millî ve çağdaş** bir devletin doğmasına önderlik etti; Türkiye Cumhuriyeti'nin **kurucusu ve ilk cumhurbaşkanı** oldu. İşgallere karşı verdiği mücadele ve yaptığı inkılaplarla **sömürülen mazlum milletlere örnek** oldu. Mücadelelerle geçen hayatı onu zamanla yordu ve yıprattı.

DİKKAT!

Atatürk'ün ilk hastalık belirtileri **1937'de** görüldü; hastalığı **1938 başında** teşhis edildi.

Tarih	Hastalık yılları
1937	Çabuk yorulma, halsizlik gibi sağlık sorunları belirginleşti. Gündemdeki **Hatay sorunu** da onu çok yoruyordu.
1938 başı	Yalova'da ciddi bir rahatsızlık geçirdi. Doktorlar **karaciğer hastalığı (siroz)** teşhisi koydu. Dinlenme uyarılarına rağmen çalışmayı bırakmadı.
Şubat 1938	**Gemlik ve Bursa'da** kurulan iki fabrikanın açılışını yaptı; bu sırada soğuk algınlığı geçirdi, sağlığı bozuldu.
19 Mayıs 1938	Gençlik ve Spor Bayramı törenlerine katıldı, gençlerle yakından ilgilendi.
20-25 Mayıs 1938	Hatay sorunuyla ilgilenmek için trenle **Mersin, Tarsus ve Adana'ya** gitti. Çok sıcak havada askerî birlikleri teftiş edip tatbikat yaptırdı. Ankara'ya çok yorgun döndü.
Mayıs-Temmuz 1938	Dinlenmek için İstanbul'a geçti. Romanya Kralı ile görüştü, Bakanlar Kurulu toplantısına başkanlık etti. Deniz havası iyi geldiği için Temmuz sonuna kadar **Savarona yatında** kaldı, sonra **Dolmabahçe Sarayı'na** nakledildi.
5 Eylül 1938	Sağlığı kötüleşince **vasiyetnamesini** hazırladı.
8 Kasım 1938	Komaya girdi ve bir daha uyanamadı.

Son aylarında Dolmabahçe Sarayı'nda Atatürk (temsilî)

Son davası: Hatay

Fransa'nın Hatay sorunundaki tutumu üzerine Atatürk, hasta olmasına rağmen 1938'de güneye gitti ve **"Kırk asırlık Türk yurdu düşman elinde esir kalamaz."** diyerek kararlılığını gösterdi. **2 Eylül 1938'de** Hatay Meclisi açıldı. Bu meclis **29 Haziran 1939'da** katılma kararı aldı; Hatay **30 Haziran 1939'da** Türkiye'ye katıldı. Hatay, Atatürk'ün vefatından sonra ana vatana katıldı; ama bu, **onun çabası ve özverisi** sayesinde gerçekleşti.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Ağır hastayken Hatay için güneye gitmesi, fabrika açması, devlet işlerini bırakmaması onun **vatanseverliğini, görev bilincini ve fedakârlığını** gösterir.

10 Kasım 1938, saat 09.05

Atatürk, **10 Kasım 1938 Perşembe** günü sabah saat **dokuzu beş geçe** İstanbul'da **Dolmabahçe Sarayı'nda** hayata gözlerini yumdu. Bütün Türkiye yasa boğuldu; bu acı yalnız Türk milletinin değil, bütün dünyanın acısı oldu.

Kazanım: Atatürk'ün ölümüne ilişkin yansıma ve değerlendirmelerden hareketle onun fikir ve eserlerinin evrensel değerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

Son Yolculuk

Ankara'da cenaze alayı, 1938 (temsilî)

Acı haber duyuruluyor

10 Kasım'da vefat haberi **İçişleri Bakanlığı** tarafından **hükûmet tebliği** (bildiri) olarak duyuruldu. Tebliğde millete başsağlığı dilendi, duyulan üzüntü dile getirildi ve **devletin ve cumhuriyetin sürekliliği** konusunda endişe duyulmaması gerektiği vurgulandı.

Tarih	Naaşın yolculuğu
16-18 Kasım 1938	Tabut Dolmabahçe Sarayı'nın büyük tören salonunda **katafalka** konuldu. Üç gün üç gece gözü yaşlı bir insan seli, Ulu Önder'e saygı, minnet ve bağlılığını gösterdi.
19 Kasım 1938	Cenaze namazı kılındı. Naaş **Yavuz zırhlısı** ile **İzmit'e** götürüldü, oradaki törenden sonra **özel bir trene** konuldu.
20 Kasım 1938	Ankara'ya getirildi. Büyük bir kalabalık karşıladı. Türk bayrağına sarılı tabut **TBMM önündeki katafalka** konuldu.
21 Kasım 1938	Resmî cenaze töreni yapıldı; yüz binlerce kişi katıldı. Naaş **Etnografya Müzesi'ndeki geçici kabrine** konuldu.
1944-1953	Anıtkabir'in **Ankara Rasattepe'de** yapılmasına karar verildi. **Emin Onat ve Orhan Arda'nın** projesiyle 1944'te başlanan yapım 1953'te bitti.
10 Kasım 1953	Naaş büyük bir törenle **Anıtkabir'e** nakledildi. Yurdun **her ilinden getirilen vatan toprağıyla** hazırlanan ebedî kabrine yerleştirildi.

Kronolojiyi kafana yerleştir

Dolmabahçe (16-18 Kasım) → **Yavuz zırhlısı** ile İzmit (19 Kasım) → **trenle Ankara** (20 Kasım) → **Etnografya Müzesi**, geçici kabir (21 Kasım 1938) → **Anıtkabir** (10 Kasım 1953). Naaş geçici kabirde yaklaşık **15 yıl** kaldı.

BUNU UNUTMA

Katafalk: Cenaze törenlerinde tabutun konulduğu yüksek, süslü sehpa. **Naaş:** Ölmüş bir kimsenin bedeni.

ÖNEMLİ

Anıtkabir'deki ebedî kabir, yurdun **her ilinden** getirilen toprakla hazırlandı. Bu, Atatürk'ün **bütün milletin ortak değeri** olduğunu ve **millî birliği** simgeler.

Vasiyetname

Atatürk **5 Eylül 1938'de**, sağlığı iyice kötüleşince vasiyetnamesini yazdı. Vasiyetinde mirasının bir bölümünü **Türk Dil Kurumu** ile **Türk Tarih Kurumuna** bıraktı. Bu durum onun **millî kültüre, dil ve tarih çalışmalarına** verdiği önemi gösterir.

Kazanım: Atatürk'ün ölümüne ilişkin yansıma ve değerlendirmelerden hareketle onun fikir ve eserlerinin evrensel değerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

Yurt Yasa Boğuldu

Acı haberi radyodan dinleyen bir aile (temsilî)

Yurt içindeki yankılar

- İstanbul'da sinemalar, tiyatrolar, eğlence yerleri ve birçok dükkân **kapandı**.
- Anadolu halkı Atatürk anıtları önünde toplandı, **radyodan** yapılan açıklamaları dinledi.
- Resmî kurumlarda bayraklar **yarıya indirildi**, **millî yas** ilan edildi.
- Yas törenlerine çocuk, genç, yaşlı, kadın, erkek **her kesimden** halk katıldı.

Taziyeler

Türkiye'deki **yabancı elçilikler** ve yabancı kuruluşlar da bayraklarını yarıya indirerek millî yasa katıldı. Yurdun dört bir yanından TBMM'ye, başbakanlığa ve hükûmete **taziye mektupları** gönderildi.

Türk basını

10 Kasım'da bazı gazeteler **ikinci baskı** yaptı. **11 Kasım** gazeteleri **siyah başlıklar** ve Atatürk resimleriyle çıktı. **Falih Rıfkı Atay**, Ulus gazetesindeki başyazısında bu yası **ömrümüzün ve Türk tarihinin en acı yası** olarak anlattı.

İsmet İnönü cumhurbaşkanı oluyor

- Ulu Önder'in son günlerinde, "Ondan sonra devletin başına kim geçecek?" sorusu **Mareşal Fevzi Çakmak'ın** yönettiği bir toplantıda devlet adamlarınca ele alındı.
- Vefatın hemen ardından makam boş kalmadı: **Anayasa'nın öngördüğü gibi** Meclis Başkanı **Abdülhalik Renda** geçici olarak cumhurbaşkanlığına vekâlet etti.
- **11 Kasım 1938'de** TBMM olağanüstü toplandı. **Gizli oylama** sonucunda **Malatya Milletvekili İsmet İnönü**, Türkiye Cumhuriyeti'nin **ikinci cumhurbaşkanı** seçildi.
- İnönü'ye **"Millî Şef"** unvanı verildi. Cumhurbaşkanlığını **1950'ye kadar** sürdürdü.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Atatürk'ün ölümünden **bir gün sonra** yeni cumhurbaşkanının meclis oylamasıyla seçilmesi, devletin **kurumsallaştığını** ve cumhuriyetin bir kişiye bağlı olmadan **kesintisiz** devam ettiğini gösterir.

BUNU UNUTMA

İsmet İnönü, Millî Mücadele'de **Batı Cephesi Komutanı**, Lozan'da **baş delege** ve uzun yıllar **başbakan** olarak görev yapmıştı.

Cumhurbaşkanı nasıl seçiliyordu?

1924 Anayasası'na göre cumhurbaşkanını **TBMM, kendi üyeleri arasından** seçiyordu. Cumhurbaşkanlığı boşalınca yeni seçim yapılana kadar **TBMM Başkanı vekâlet ediyordu**. Atatürk'ün ölümünden sonra bu kurallar eksiksiz işledi; boşluk **bir günde** dolduruldu.

Notlarım

Dünya Onu Konuştu

Atatürk'ün ölümü yurt dışında da büyük üzüntüyle karşılandı. Cenaze törenine birçok ülkeden **devlet başkanı, yönetici ve elçi** katıldı. **İran ve Hindistan'ın** meclisleri resmî yas ilan etti, birçok ülkede **bayraklar yarıya indirildi**. Dünya liderleri taziye bildirdi, dış basında onun hayatı ve eserleriyle ilgili çok sayıda haber, kitap ve makale yayımlandı.

Kim söyledi?	Sözün özü	Öne çıkan yönü
Albert Lebrun (Fransa Cumhurbaşkanı)	Yurdunu şerefle yeniden diriltti; **akılcı ve barışçı** yollarla yaptığı eser milletler tarihinde seçkin bir yer tutacak.	Akılcılık, barışçılık, devlet kuruculuk
Franklin D. Roosevelt (ABD Başkanı)	Büyük bir adamın kaybına üzgünüm; onunla tanışma dileğim artık gerçekleşemeyecek.	Dünya çapında saygınlık
Amanullah Han (Afgan Kralı)	Saygımı göstermek için İstanbul'a geldim, tabutu önünde ağladım. O, yalnız Türkiye'nin değil **bütün Doğu milletlerinin** en büyük önderiydi.	Mazlum milletlere örnek olması
Lloyd George (eski İngiltere Başbakanı)	Yüzyıllar nadir olarak dâhi yetiştirir; o dâhi çağımızda Türk ulusuna nasip oldu.	Dâhilik, liderlik
Jawaharlal Nehru (Hindistan)	Gençlik günlerimde kahramanımdı; **Doğu'da modern çağın yapıcılarından** biridir.	Dinamizm, yorulmazlık, çağdaşlaşma
Eyüp Han (Pakistan)	Yalnız bu yüzyılın değil, geçmiş bütün çağların en büyük adamlarından biridir.	Evrensellik

DİKKAT!

Eyüp Han'ın sözü sonraki yıllara aittir; Pakistan **1947'de** kuruldu. Lloyd George 1938'de **eski** İngiltere başbakanıydı.

Dünya basınından

- **İngiliz basını:** "Hasta Adam"ı gömdüklerini sanan Avrupa'ya, Türklerin içinde onları yeniden canlandıracak **hayat pınarları** olduğunu gösterdi.
- **Amerikan basını:** Bugünün Türkiye'si onun uzayan gölgesidir; geri kalmış bir devletten **güçlü ve öz güvenli** bir millete dönüşümün itici gücü oldu.
- **Avusturya basını:** Çöken bir imparatorluğun yerine **özgürce kurulmuş** bir ülke bıraktı.
- **Alman basını:** Atatürk adının hikâyesi Türk halkının gönlüne silinmez biçimde kazındı; onun kişiliğini ve eserini **büyük takdirle** izliyoruz.
- **Daily Mail (İngiltere):** Savaşın dehşetinden ve bitkinliğinden çıkan **büyük ve yeni** Türkiye, Atatürk'ün zihninde şekillendi.
- **Barselona (İspanya) basını:** Askerî dehayı, devlet adamı ve filozof dehasıyla birleştirmişti.

Doğu'dan yankılar

- **Şam (Eleyyam):** Onun örneğine muhtaç **bütün Doğu milletleri** için en büyük kayıptır.
- **Tahran:** Bu gibi dehalar ancak görünüşte ölür; bir nesil ya da bir devir için doğmazlar.
- **Mısır (El-Mısri):** Yaptıkları kolay kolay yapılabilecek şeyler değildir.
- **Beyrut (An Nahar):** Dünya tarihinin gidişini değiştirmiştir.
- **Çin basını (1958):** Eğer tarih bir kalbe sahip olsaydı Mustafa Kemal'i mutlaka kıskanırdı.
- **Suriye basını:** Atatürk, tarihin her devresi için **insanlığın bir mucizesidir**.

Batı'dan yankılar

- **Japon Times:** Asker olarak büyük, devlet adamı olarak **daha büyük**.
- **Daily Telegraph (İngiltere):** Kadınlar başka hiçbir ülkede bu kadar hızla ilerlemedi.
- **Atina (Athinaika):** Bir insana ölümünden sonra bu kadar sevgi gösterilmesi tarihte az görülür.
- **Danimarka basını:** Yirminci yüzyılın en büyük mucizesidir.
- **Paris basını:** Asırları aşan adam! **Belçika (Libre Belgique):** Milletine bu kadar kısa sürede bu ölçüde hizmet eden tek devlet adamı.
- **Pester Lloyd (Macaristan):** Dünya bu **savaş ve barış kahramanının** ölümüyle yoksul düştü.

Evrensel Bir Önder

Yabancılar neyi takdir etti?	Açıklama
Kişiliği ve liderliği	Dâhi bir asker, devlet adamı ve inkılapçı lider olması; yorulmak bilmeyen çalışkanlığı
Barışçılığı	Bölgesel ve küresel barış için attığı adımlar; milletler arasında karşılıklı anlayışın ve barışın öncüsü olması
Antiemperyalist mücadelesi	Sömürgecilik ve emperyalizme karşı başlatılan savaşların lideri olması; **mazlum milletlere ilham** kaynağı olması
Çağdaşlaşma ve inkılapları	Kısa sürede çöken bir imparatorluktan modern bir devlet kurması; kadın haklarındaki hızlı ilerleme

UNESCO ve 1981 Atatürk Yılı

UNESCO, Atatürk'ün **dünya barışına** katkılarını ve insanların uyum ve iş birliği içinde yaşaması için gösterdiği çabaları dikkate alarak doğumunun 100. yılı olan **1981'i "Atatürk Yılı"** ilan etti. Bu karar onun fikirlerinin **evrensel değerini** gösterir.

A+ LGS'DE ÇIKABİLİR

Dünya liderlerinin ve yabancı basının sözleri, Atatürk'ün fikir ve eserlerinin **yalnız Türkiye'yi değil bütün insanlığı** ilgilendiren **evrensel** bir değer taşıdığını gösterir.

BUNU UNUTMA

Mazlum millet: Sömürgeciler tarafından ezilen, haksızlığa uğrayan millet. **Emperyalizm:** Güçlü devletlerin başka ülkeleri sömürme politikası.

Bir benzetme

Karanlık bir gecede yolunu kaybetmiş gemiler için deniz feneri ne ise Atatürk de bağımsızlık arayan milletler için öyleydi. Fener söndüğünde yalnız kendi limanı değil, onun ışığıyla yol bulan bütün gemiler yas tutar. Bu yüzden Kabil'den Şam'a, Delhi'den Tahran'a kadar **Doğu milletleri** onun ölümünü kendi kaybı saydı.

Minnetle anıyoruz

Türk milleti Atatürk'e bağlılığını ve minnet duygusunu her zaman dile getirdi; onun **ilke ve inkılaplarına** sahip çıktı. Her yıl **10 Kasım'da saat 09.05'te** bütün yurtta hayat durur, sirenler eşliğinde **saygı duruşunda** bulunulur; okullarda ve Anıtkabir'de anma törenleri yapılır.

Notlarım

Kazanım: Atatürk'ün ölümüne ilişkin yansıma ve değerlendirmelerden hareketle onun fikir ve eserlerinin evrensel değerine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

Kendimi Deniyorum

A. Doğru mu, yanlış mı?

Cümle doğruysa "D", yanlışsa "Y" yazınız.

- [ ] 1. Atatürk 10 Kasım 1938'de Dolmabahçe Sarayı'nda hayata gözlerini yummuştur.
- [ ] 2. Atatürk'ün naaşı 1938'de doğrudan Anıtkabir'e konulmuştur.
- [ ] 3. Atatürk'ün vefatı üzerine birçok ülkede bayraklar yarıya indirilmiştir.
- [ ] 4. İsmet İnönü TBMM'de yapılan gizli oylamayla cumhurbaşkanı seçilmiştir.
- [ ] 5. Atatürk ağır hasta olduğu için Hatay sorunuyla hiç ilgilenmemiştir.

B. Eşleştirelim

Kavramın harfini ilgili açıklamanın başındaki kutuya yazınız.

A) Savarona	☐	11 Kasım 1938'de cumhurbaşkanı seçildi.
B) İnönü	☐	Atatürk'ün dinlenip tedavi gördüğü yat
C) Etnografya	☐	1981'i "Atatürk Yılı" ilan etti.
D) UNESCO	☐	Taziye bildiren Fransa Cumhurbaşkanı
E) Lebrun	☐	Naaşın 15 yıl kaldığı müze (geçici kabir)

C. Boşlukları dolduralım

Kelimeler: **Hatay** **karaciğer** **Yavuz** **Rasattepe**

1. Naaş İzmit'e ..... zırhlısı ile götürüldü.
2. Anıtkabir Ankara'da ..... üzerine yapıldı.
3. Ağır hastayken ..... sorunu için Adana'ya gitti.
4. Doktorlar 1938'de ..... hastalığı teşhisi koydu.

D. Bilgimi yazıyorum

1. Atatürk'ün hastalığına rağmen çalışmayı sürdürmesi hangi kişilik özelliklerini gösterir? İki tanesini yazınız.

2. Atatürk'ün naaşının Dolmabahçe'den Anıtkabir'e kadar izlediği yolu sırasıyla yazınız.

3. İsmet İnönü'nün Atatürk'ün ölümünden bir gün sonra cumhurbaşkanı seçilmesi neyi gösterir?

4. Yabancı liderler ve basın Atatürk'ün hangi yönlerini öne çıkarmıştır? İki tanesini yazınız.

Bu konunun şarkısını Onur Akmeşe YouTube kanalından dinlemeyi unutmayın!